

ELIAMEP Briefing Notes

10 /2012

Φεβρουάριος 2012

Η Ε.Ε. Επιβάλλει Σταδιακό Μποϊκοτάζ στο Ιρανικό Αργό Πετρέλαιο

Δρ. Θεόδωρος Τσακίρης

Συντονιστής Προγράμματος Γεωπολιτικής της Ενέργειας ΕΛΙΑΜΕΠ

Οι Υπουργοί Εξωτερικών της ΕΕ αποφάσισαν στις 23 Ιανουαρίου να επιβάλουν άνευ προηγουμένου οικονομικές κυρώσεις έναντι της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν. Αυτό είναι ένα βήμα που ευθυγραμμίζει πλήρως την Ένωση των 27 Κρατών-Μελών με τον πλέον πρόσφατο γύρο αμερικανικών κυρώσεων (31/12/2011). Οι κυρώσεις αυτές -το πρώτο βήμα προς την επιβολή παγκοσμίου μποϊκοτάζ στις ιρανικές εξαγωγές αργού πετρελαίου- στόχευαν ευθέως την Κεντρική Τράπεζα του Ιράν οι οποίες αντιπροσωπεύουν άνω του 60% του ΑΕΠ της χώρας και 80% των εσόδων του από τις εξαγωγές. Πόσο σημαντική είναι όμως η ευρωπαϊκή αγορά για το Ιράν;

Η Ε.Ε. αναλογούσε το 2011 σχεδόν στο 18% των ιρανικών εξαγωγών που εκτιμώνται κοντά στα 2,2-2,3 εκατομμύρια βαρέλια την ημέρα, εκ των οποίων περί τα 1,5 βαρέλια την ημέρα κατευθύνονται προς τις χώρες του ΟΟΣΑ. Η Ιαπωνία και η Νότια Κορέα απορροφούν περί το 32% των ιρανικών εξαγωγών και αποτελούν το δυσκολότερο και ουσιαστικότερο στόχο προσαρμογής για τις συνδυασμένες προσπάθειες ΗΠΑ και ΕΕ. Πέραν από την επιβολή εμπάργκο στις εισαγωγές αργού η Ε.Ε. απαγόρευσε επίσης τις εισαγωγές πετροχημικών, καθώς και την εξαγωγή προς το Ιράν οποιασδήποτε τεχνολογίας σχετιζόμενης με την παραγωγή πετρελαϊκών προϊόντων. Η Ε.Ε. επίσης επεξέτεινε το εμπάργκο στην πώληση χρυσού, διαμαντιών και πολύτιμων μετάλλων στο Ιράν, σε μία προσπάθεια να εμποδίσει τις ιρανικές προσπάθειες να διαφοροποιήσουν τις τοποθετήσεις τους και τα συναλλαγματικά τους αποθέματα μακριά από το δολάριο και το ευρώ, καθώς η Τεχεράνη στρέφεται στην αποταμίευση χρυσού και τα εθνικά νομίσματα των κύριων εισαγωγών πετρελαίου της, δηλαδή της Κίνας, της Ινδίας, της Ιαπωνίας και της Νότιας Κορέας.

Το μποϊκοτάζ από την ΕΕ ήταν το πρώτο αναγκαίο βήμα για τις ΗΠΑ και τους συμμάχους τους προκειμένου να ασκήσουν πραγματική πίεση στην Ιαπωνία και τη Νότια Κορέα, οι οποίες καλύπτουν πάνω από το 10% των αντιστοίχων τελικών αναγκών τους σε πετρέλαιο από το Ιράν. Μόνο το περασμένο έτος, η Νότια Κορέα, παρά την επιβολή κάποιων περιορισμών στις εμπορικές τράπεζες του Ιράν τον Ιούλιο του 2011, αύξησε τις εισαγωγές αργού από το Ιράν κατά 20% σε σχέση με το 2010, διευκολύνοντας επίσης την πληρωμή των ιρανικών της εισαγωγών σε χρυσό (MEES, 15 Αυγούστου 2011). Αντιστοίχως, το 2011 οι κινεζικές εισαγωγές αυξήθηκαν σε ετήσια βάση κατά 30% συγκριτικά με την περίοδο του 2010.

Το μποϊκοτάζ από την ΕΕ τέθηκε σε ισχύ στις 24 Ιανουαρίου 2012, απαγορεύοντας έκτοτε την υπογραφή οποιουδήποτε συμβολαίου για αργό πετρέλαιο, ή πετρελαϊκά προϊόντα μεταξύ του Ιράν και οποιουδήποτε κράτους-μέλους της ΕΕ. Ωστόσο, προκειμένου να δοθεί στην Ελλάδα, την Ιταλία και την Ισπανία μία ευκαιρία για συμμόρφωση με το νέο καθεστώς κυρώσεων, η ομόφωνη απόφαση των Υπουργών Εξωτερικών της ΕΕ επιτρέπει μία περίοδο σταδιακής εφαρμογής αυτού του μέτρου εντός έξι μηνών όσον αφορά τη λήξη υφισταμένων συμβολαίων, ενώ προβλέπει ότι οι επιπτώσεις από την εφαρμογή των κυρώσεων στη διεθνή αγορά και στην ενεργειακή ασφάλεια των κρατών-μελών της Ένωσης θα πρέπει να γίνει έως «το αργότερο την 1η Μαΐου 2012». Τότε ενδεχομένως να παραταθεί η περίοδος εξαίρεσης για την Ελλάδα που αντιμετωπίζει όπως θα δούμε στη συνέχεια και το σοβαρότερο πρόβλημα.

Το Συμβούλιο επίσης αποφάσισε να παγώσει όλα περιουσιακά στοιχεία της Κεντρικής Τράπεζας του Ιράν βρίσκονται σε τράπεζες της ΕΕ, τα οποία ούτως ή άλλως εκτιμώνται ως πολύ περιορισμένα, ενώ επίσης καθιστά παράνομη την «παράδοση ιρανικών τραπεζογραμματίων και κερμάτων νέας εκτυπώσεως ή κοπής, μη εκδοθέντων στην Κεντρική Τράπεζα του Ιράν». Η εξαμηνιαία περίοδος σταδιακής εφαρμογής των κυρώσεων, πέραν της σύμπτωσής της με την αντίστοιχη ρήτρα σταδιακής εφαρμογής των κυρώσεων έως την 1η Ιουλίου που περιλαμβάνεται στις κυρώσεις που υπέγραψε ο πρόεδρος Ομπάμα στις 31 Δεκεμβρίου 2011 κατά της Κεντρικής Τράπεζας του Ιράν, εκτιμάται πως προσφέρει περίοδο χάριτος στην Ιταλία, την Ισπανία και την Ελλάδα, οι οποίες

Η Ε.Ε. Επιβάλλει Σταδιακό Μπόϊκοτάζ στο Ιρανικό Αργό Πετρέλαιο_ Δρ. Θεόδωρος Τσακίρης

και είναι οι μεγαλύτεροι εισαγωγείς ιρανικού αργού. Ωστόσο, το επίπεδο εξάρτησης των τριών αυτών χωρών διαφέρει σημαντικά, καθώς η Ιταλία και η Ισπανία κάλυψαν το 2011 μόλις 10% των αναγκών τους από το Ιράν, ενώ η εξάρτηση της Ελλάδας ανήλθε σχεδόν στο 30-35% κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2011.

Ο Διεθνής Οργανισμός Ενέργειας (International Energy Agency), εξέδωσε δήλωση στις 23 Ιανουαρίου σημειώνοντας ότι «το εμπόριο της ΕΕ μπορεί να μην έχει επίπτωση στις πραγματικά προσφερόμενες [φυσικές] ποσότητες μέχρι περί τα μέσα του 2012, κάτι που δίνει στους υφιστάμενους πελάτες ιρανικού πετρελαίου κάποιον χρόνο για την πρόσβασή τους σε εναλλακτικές πηγές». Σύμφωνα με τον ΔΟΕ οι εξαγωγές ιρανικού αργού προς την Ε.Ε. ανέρχονταν σε σχεδόν 600.000 βαρέλια ανά ημέρα από τον Ιανουάριο έως τον Οκτώβριο του 2011. Αυτό μπορεί να είναι αληθές για την Ιταλία και την Ισπανία, αλλά όχι απαραίτητα και για την Ελλάδα. Στην περίπτωση της Ιταλίας, η Ρώμη ήθελε την εξάμηνη περίοδο για να βεβαιωθεί ότι η ENI θα αποζημιωνόταν πλήρως για τα συμβόλαια που εγκατέλειψε στο Ιράν από το 2009 έτσι ώστε να συμμορφωθεί με τους σχετικούς περιορισμούς της Ε.Ε. και των Η.Π.Α. σε ό,τι αφορά τη συνέχιση επενδύσεων στο Ιράν.

Η πρόωρη φυγή της ENI από το Ιράν είχε δημιουργήσει ένα χρέος περίπου \$2 δισεκατομμυρίων για την ιταλική εταιρεία το οποίο αποπληρώνεται από την NIOC (National Iranian Oil Company) μέσω εξαγωγών αργού. Δεν είναι ξεκάθαρο εάν η εξάμηνη εξαίρεση θα επαρκέσει για την κάλυψη των αναγκών της ENI. Και η Ιταλία και η Ισπανία αισιοδοξούν ότι μπορούν να διαφοροποιήσουν τις πηγές εισαγωγής τους μακριά από το Ιράν, αποκτώντας πρόσβαση σε ανάλογες ποσότητες (ημι)βαρέος αργού από τη Σαουδική Αραβία, το Ιράκ και τη Ρωσία (Urals Blend).

Ο Υπουργός Εξωτερικών της Ισπανίας, José Manuel García-Margallo, ενώ σημείωνε κατά τη διάρκεια συνέντευξης τύπου στις Βρυξέλλες στις 23 Ιανουαρίου ότι η χώρα του «καλύπτει σήμερα έως και 20% των εισαγωγών της πετρελαίου από το Ιράν», χαρακτήρισε το ιρανικό καθεστώς ως «απειλή προς όλον τον κόσμο, απειλή προς την περιοχή του και απειλή προς τον ίδιο τον λαό του». Ο Margallo δήλωσε αισιόδοξος ότι η Ισπανία θα ήταν σε θέση ν' αντικαταστήσει τις ιρανικές εισαγωγές της με εισαγωγές από παραγωγούς του Αραβικού Κόλπου, υπογραμμίζοντας ότι κατά το πρόσφατο ταξίδι του στο Ριάντ έλαβε διαβεβαιώσεις από τον Σαουδάραβα ομόλογό του ότι «η Σαουδική Αραβία έχει εγγυηθεί, εξ ονόματός της και εξ εκείνου των άλλων κρατών του Κόλπου... ότι θα μας εγγυηθούν την παροχή που χάνουμε και στην ίδια τιμή».

Ωστόσο, το πρόβλημα της Ελλάδας είναι πολύ σοβαρότερο από τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι άλλοι δύο μεσογειακοί εισαγωγείς ενώ μεγεθύνεται κυρίως από το γεγονός ότι ρωσικές κρατικές πετρελαϊκές εταιρείες, όπως και η Lukoil, απαιτούν από τα ελληνικά διυλιστήρια προκαταβολή μετρητοίς για όλες τις εισαγωγές αργού, καθώς από τον περασμένο Μάιο η ρωσική κυβέρνηση, η οποία επίσης αντιτίθεται σε νέα διάσωση της Ελλάδας από το ΔΝΤ, έχει αρνηθεί να δεχθεί ελληνικές κρατικές εγγυήσεις οι οποίες κάλυπταν στο παρελθόν την πιθανότητα αθέτησης από κάποιο διυλιστήριο των υποχρεώσεων πληρωμής του έναντι των ρωσικών πετρελαϊκών εταιρειών.

Οι Ρώσοι εξαγωγείς αντιστοιχούσαν στο 46% της ελληνικής ζήτησης το 2010 και το 1ο εξάμηνο του 2011. Αυτό το ιδιότυπο έμμεσο εμπόριο άφησε στην Ελλάδα μόνο με την επιλογή της δραματικής αύξησης των εισαγωγών μας από το Ιράν, το οποίο διαθέτει αργό πετρέλαιο ανάλογης ποιότητας. Ο Γάλλος Υπουργός Εξωτερικών, Alain Juppé, δήλωσε στους δημοσιογράφους πριν την έναρξη του Συμβουλίου ότι η Ε.Ε. «θ' αφήσει στην Ελλάδα λίγο χρόνο να προσαρμοστεί. Θα τη βοηθήσουμε να βρει εναλλακτικές πηγές. Αυτές οι πηγές υπάρχουν και κάποιες πετρελαιο-παραγωγικές χώρες έχουν πει ότι είναι έτοιμες ν' αυξήσουν την παραγωγή τους».

Ο Έλληνας ΥΠΕΞ κ. Σταύρος Δήμας, σημείωσε ότι το κύριο πρόβλημα της Ελλάδας είναι το να βρει νέες πηγές χρηματοδότησης για τις εισαγωγές πετρελαίου της σημειώνοντας ότι «Η χρηματοδότηση (νέων συμβολαίων) είναι ένα κρίσιμο σημείο, υπάρχει ανάγκη για [νέες] γραμμές πίστωσης». Δήλωσε επίσης ότι έχει προσεγγίσει το Ριάντ, το οποίο κάλυπτε στο παρελθόν έως και 16% των ελληνικών αναγκών το 2009 και το 2010. «Έχουν υπάρξει συνομιλίες με τη Σαουδική Αραβία» σημείωσε χαρακτηριστικά «η οποία μπορεί ν' αποτελέσει μία πηγή [για την υποκατάσταση του Ιράν]».

Ο κ. Δήμας επίσης συνόδευσε τον Πρόεδρο της Νέας Δημοκρατίας κ. Αντώνη Σαμαρά σε τριήμερη επίσκεψή του στη Μόσχα (25-27 Ιανουαρίου), όπου οι απαιτήσεις της Ελλάδας στο ενεργειακό επίπεδο βρέθηκαν στην κορυφή

Η Ε.Ε. Επιβάλλει Σταδιακό Μποϊκοτάζ στο Ιρανικό Αργό Πετρέλαιο_ Δρ. Θεόδωρος Τσακίρης

της ατζέντας, χωρίς να έχει καταστεί σαφές το εάν και υπό ποιες προϋποθέσεις θα αποφασίσει η Μόσχα να αλλάξει στάση. Σε τελική πάντως ανάλυση είναι αμφισβητήσιμο το κατά πόσο η περίοδος εξαίρεσης των έξι μηνών θα επαρκέσει για την Ελλάδα, δοθείσης της εύθραυστης οικονομικής κατάστασης της χώρας καθώς μία νέα συμφωνία αναδιάρθρωσης του χρέους που περιλαμβάνει σημαντική συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί.

Ο κύριος στόχος της ΕΕ σ' αυτό το σημείο είναι να εξασφαλίσει τη συμμόρφωση της Ιταλίας και της Ισπανίας, ενώ ελπίζει ότι η οικονομική σταθεροποίηση της Ελλάδας θα διευκολύνει τη χώρα να επαναφέρει το μίγμα των εισαγωγών της σε ισορροπία αυξάνοντας – μεταξύ άλλων – την εισαγωγή εκ μέρους της λιβυκού αργού, καθώς η παραγωγή της Λιβύης επιστρέφει με ταχύτατους ρυθμούς στα επίπεδα προ του Εμφυλίου Πολέμου. Επί πλέον, ένα άλλος παράγοντας που θα μπορούσε να περιπλέξει την επιβολή του μποϊκοτάζ είναι το γεγονός ότι αρκετές κύριες χώρες του ΟΟΣΑ που δεν είναι μέλη της ΕΕ, όπως η Ελβετία και η Τουρκία, είναι σημαντικοί εισαγωγείς ιρανικού αργού πετρελαίου. Μόνο η Τουρκία εξαρτάται από το Ιράν για σχεδόν το 1/3 των προμηθειών της σε αργό, ενώ η ελβετική εταιρεία εμπορίας πετρελαίου Vitol είναι ένας από τους κύριους εμπόρους ιρανικού αργού πετρελαίου για την Ευρώπη και παραπέρα. Σε κάθε περίπτωση η επανεξέταση των κυρώσεων έως την 1η Μαΐου ίσως θα έπρεπε να διευκολύνει και πάλι την Ελλάδα για μια περαιτέρω ολιγόμηνη περίοδο προσαρμογής καθώς η μετά το PSI+ περίοδος οικονομικής ανασταθεροποίησης αναμένεται να αποδειχθεί μακρά.

Hellenic Foundation for European & Foreign Policy (ELIAMEP)

Vas. Sofias, 10676 Athens, Greece | Tel. +30 210 7257 110 | Fax +30 210 7257 114 | E-mail eliamep@eliamep.gr

ELIAMEP offers a forum for debate on international and European issues. Its non-partisan character supports the right to free and well-documented discourse. ELIAMEP publications aim to contribute to scholarly knowledge and to provide policy relevant analyses. As such, they solely represent the views of the author(s) and not necessarily those of the Foundation.

Learn more about our work - Visit our website at www.eliamep.gr/en and our blog at <http://blogs.eliamep.gr/en>
Should you wish to **unsubscribe** from our mailing list please send a blank message to unsubscribe@eliamep.gr